

ELEVHÄLSAN | SKOLLAGEN

Nytt i skollagen är att en samlad elevhälsa nu införs med krav på tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens. Elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. I lagen anges att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Den nya skollagen (2010:800) trädde i kraft den 1 augusti 2010 och ska tillämpas på utbildning från och med den 1 juli 2011. Här följer ett utdrag ur 2 kap. skollagen (2010:800) 25–28 §§. Därefter följer ett utdrag ur propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (2009/10:165), sidan 274–278, där regeringens förslag och skälen till regeringens förslag redovisas.

UTDRAG UR 2 KAP. SKOLLAGEN (2010:800) HUVUDMÄN OCH ANSVARFÖRDELNING

ELEVHÄLSA

Elevhälsans omfattning

25 § För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

26 § En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 25 §.

Hälsobesök

27 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken

ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Enkla sjukvårdsinsatser

28 § Elever som avses i 27 § får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.

UTDRAG UR REGERINGENS PROPOSITION DEN NYA SKOLLAGEN – FÖR KUNSKAP, VALFRIHET OCH TRYGGHET PROP. (2009/10:165)

REGERINGENS FÖRSLAG: Det ska finnas elevhälsa för eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot målen ska stödjas.

För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare

ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Hittillsvarande bestämmelser om hälsokontroll ska få en motsvarighet i den nya skollagen, men begreppet hälsokontroll ska ersättas av begreppet hälsobesök.

En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska få anordna elevhälsa för eleverna.

REGERINGENS BEDÖMNING: Möjligheten till tvångsvis hälsoundersökning bör inte finnas kvar.

SKÄLEN FÖR REGERINGENS FÖRSLAG OCH BEDÖMNING

En samlad elevhälsa

Regeringen föreslår bestämmelser om en samlad elevhälsa inom förskoleklassen, de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Den personal som finns för elevhälsans insatser ska ha adekvat utbildning, som svarar mot elevernas behov av insatser.

Remissinstanserna har haft delade meningar om införandet av ytterligare yrkeskategorier inom elevhälsan. Regeringen anser dock att det är viktigt att adekvat kompetens finns att tillgå.

Skollagskommittén hänvisade till de överväganden som gjordes i propositionen *Hälsa, lärande och trygghet* (prop. 2001/02:14, 2001/02:UBU6, rskr. 2001/02:183). I propositionen gjordes bedömningen att det i en samlad elevhälsa bör ingå skolhälsovård, elevvård och specialpedagogiska insatser. Skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling. En annan utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma generella faktorer. Arbete med elevhälsa bör i stor utsträckning vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning.

Arbete med elevhälsa förutsätter vidare en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. Det är också angeläget att samverkan sker med övrig hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som t.ex. arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex-

och samlevnadsundervisning m.m. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

Flera remissinstanser ansåg i sina remissvar på Skollagskommitténs betänkande att orden hälsa eller hälsofrämjande bör föras in i bestämmelsen i linje med ambitionen att motverka ohälsa. Regeringen föreslår därför att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Detta ligger väl i linje med det hälsofrämjande arbete som bedrivs i många skolor, och de insatser som tidigare initierats, bl.a. i samband med satsningar på ökad fysisk aktivitet i skolan.

Bestämmelserna i nu gällande skollag om tvångsvisa undersökningar inom skolhälsovården i vissa fall och särskilda undersökningar föranledda av elevers funktionsnedsättning bör tas bort. Dels täcks behovet av obligatoriska undersökningar in av annan hälso- och sjukvårdslagstiftning, bl.a. om smittskydd, dels finns i dag inget direkt behov av någon av dessa former av undersökningar. I stället för dagens hälsokontroll bör det modernare och bättre begreppet hälsobesök användas i den nya lagen. Ordet hälsobesök förmedlar bättre syftena bakom elevhälsan, dvs. att vara förebyggande och hälsofrämjande. I grundskolan, grundsärskolan, och specialskolan ska huvudmannen erbjuda varje elev minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. I sameskolan ska minst två hälsobesök erbjudas av huvudmannen.

I dag ska skolhälsovård anordnas för eleverna

i förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan. Elevhälsan ska enligt bedömningen i den tidigare nämnda elevhälsopropositionen omfatta skolhälsovårdens och elevvårdens verksamhet samt den samordnande specialpedagogiska kompetensen. För elevhälsans verksamhet bör finnas utbildad personal som svarar mot elevernas behov av stödinsatser. Syftet med förslaget var främst att skapa förutsättningar för arbetssätt baserade på ökad samverkan mellan den särskilda elevvården, skolhälsovården och det samordnade ansvaret för specialpedagogiska insatser.

I dagens grundskoleförordning (1994:1194) anges att det för behandling av elevvårdsfrågor ska finnas en elevvårdskonferens för rektorns arbetsområde. Där ska som ledamöter ingå rektorn, företrädare för elevvården och berörd klassföreståndare eller motsvarande samt annan berörd personal. Regeringen anser nu att regleringen av elevvårdskonferens kan upphöra, eftersom det föreslås att det införs en tydlig utredningsskyldighet när en elev är i behov av särskilt stöd. Elevens rätt till särskilt stöd och processen i samband med upprättandet av åtgärdsprogram kommenteras i avsnitt 7 Barns och elevers utveckling mot målen. Begreppet elevvård kan därmed utmönstras ur skolförfattningarna.

Till skillnad från förslagen i elevhälsopropositionen och mot det som gäller i dag föreslog Skollagskommittén att förskolan ska omfattas av de icke medicinska delarna inom elevhälsan. Med hänsyn till bl.a. barnavårdscentralernas (BVC) ansvar för

barn i förskoleåldern anser regeringen emellertid att det inte är lämpligt eller nödvändigt att ålägga huvudmannen ett ansvar för att anordna elevhälsa i förskolan.

Personal i elevhälsan

Flera remissinstanser har i den tidigare beredningen av förslaget till ny skollag ansett att det i skollagen bör skrivas in vilka yrkeskategorier som ska ingå i elevhälsan. Regeringen instämmer i remissinstansernas bedömning och delar även uppfattningen att regleringen av skolsköterskan ska finnas kvar. Huvudmannen får emellertid som tidigare organisera tillgången på skolsköterskekompetens på det sätt som passar de lokala förutsättningarna. Elevhälsans fokus ska inte vara hälso- eller sjukvårdande insatser i snäv bemärkelse utan förebyggande och hälsofrämjande insatser i ett bredare perspektiv, även om det också ska vara möjligt för eleverna att få hjälp med enklare sjukvårdsinsatser. För att det hälsofrämjande arbetet ska fungera så bra som möjligt är det värdefullt om skolsköterskan även har folkhälsovetenskaplig kompetens.

Regeringen har valt att i förslaget även specificera ytterligare två särskilda yrkeskategorier som ska ingå i elevhälsan, psykolog och kurator. Enligt regeringens uppfattning kan hänvisningen till medicinsk, psykologisk och psykosocial kompetens knappast syfta på några andra personalkategorier.

Ett skäl till att regeringen föreslår en uppräkningslista av berörda personalkategorier är att elevhälsan

förutsätter tillgång till en kompetens som är tillräcklig för att eleverna ska få det stöd de behöver. I regleringen av kompetens ligger också ett krav på att den personal som avses ska ha adekvat utbildning. Detta gör att även om kommuner och andra huvudmän organiserar sin elevhälsa på många olika sätt, t.ex. genom anställningar direkt på skolan, i olika resurscenter eller genom att en fristående skola köper tjänster från olika huvudmän, tillhör den personal som ska möta eleverna med mycket få undantag någon av de nämnda yrkesgrupperna.

Regeringen anser att det behövs ett förtydligande av vilka olika delar som ingår i begreppet elevhälsa. Att det skrivs fram att det ska finnas tillgång till yrkeskategorierna psykolog och kurator hindrar dock inte att kommuner och andra huvudmän liksom tidigare kan inrikta och organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar.

Elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven. Personal med specialpedagogisk kompetens kan utifrån de uppgifter som finns om elevens hälsa, sociala situation etc. bedöma och planera hur elevens problem bäst ska mötas i undervisningen. Syftet med en samlad elevhälsa är bl.a. att den ska resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven. Tillgång till specialpedagogisk kompetens behöver dock inte enbart syfta på personer med specialpedagogutbildning. Det kan också innefatta t.ex. speciallärare eller en skolledare med särskilt ansvar för specialpedagogiska insatser på skolan.

Läs mer om **ELEVHÄLSAN** på: www.skolverket.se/elevhalsa.
Här hittar du dessutom länkar till skollagen (2010:800),
propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och
trygghet (2009/10:165) och propositionen Hälsa, lärande
och trygghet (2001/02:14) samt skrifter med vägledning om
nya skollagen.

Läs mer om **SÄRSKILT STÖD** i 3 kap. skollagen (2010:800)
och i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfri-
het och trygghet (2009/10:165) sidan 285 och framåt.

Läs mer om **ÅTGÄRDSPROGRAM** i 3 kap. skollagen
(2010:800) och i propositionen Den nya skollagen – för
kunskap, valfrihet och trygghet (2009/10:165) sidan 289
och framåt.

Skolverket

www.skolverket.se